

een zeer wezenlijk verschil is er met hen in deze jaren geen sprake.

Van Js. Wisse Czn. bezitten we een aantal met de hand geschreven, zorgvuldig uitgewerkte preekschetsen uit het jaar 1886. Het zou interessant zijn om een vergelijking te maken met de preken, die Van Lingen in hetzelfde jaar, soms op dezelfde zondag hield.

Wisse stond in Den Haag, waar het juist in deze tijd kwam tot een nauwer samenleven tussen de gemeente die uit de traditie van de kruiskerken in de Wagenstraat stamde en de van ouds Christelijke Gereformeerde Kerk, die in de Nobelstraat stond.³³ De preken van Wisse kenmerkten zich door ernst, warmte en hartelijkheid. Hij wist de mensen te boeien door zijn persoonlijke en pastorale toon. Hij bezat de gave van het woord en werkte in zijn preken naar een vast model, waarvan hij slechts zelden afweek. Hij bediende zich van de bekende literatuur uit de gereformeerde traditie, waarmee hij in Kampen kennis had gemaakt. Maar hij ruimde ook een plaats in voor de Engelse puriteinse schrijvers. Het opmerkelijke van zijn homiletische arbeid in 1886 was wel, dat zij geheel voorbijging aan de gebeurtenissen in Amsterdam. Wisse's blik was niet nauw. Hij kon op alledaagse en niet-alledaagse gebeurtenissen in Den Haag ingaan. Maar de bredere kerkelijke wereld kwam op de preekstoel niet ter sprake. Hij oriënteerde zich op zijn eigen gemeente en trachtte zondaren te winnen en de gelovigen op te bouwen. Uitgesproken bevindelijk zijn zijn preken niet.³⁴ Zij systematiseren het geestelijk leven evenmin, maar spreken op de man af over de noodzaak en over de rijkdom van het geloof. Wisse's preken vertegenwoordigen een genre, dat typisch genoemd kon worden voor een bijbelse en confessionele prediking, pastoraal van inslag met een oog voor de vragen van het hart dat God zoekt. Maar daarin was niet zo veel bijzonders. Velen van zijn ambtsbroeders in de Christelijke Gereformeerde Kerk hanteerden deze zelfde normen voor de rechte prediking. Er was sprake van een zekere congenialiteit en conformiteit met de broeders.

33. Begin januari 1892 kwam het tot een ineenmelting van de beide gemeenten, 'op verlangen en met goedkeuring van beide gemeenten'. Vanaf 1 januari 1892 was er slechts één gemeente in Den Haag, met twee leraren, twee kerkgebouwen, één kas, één dienstregeling en één kerkeraad. In deze zelfde tijd werden ook gezamenlijke weekdiensten gehouden met de Ned. Geref. Kerk (de dolerende gemeente), waaraan Wisse ook zijn medewerking verleende. *Het Weektijde*, 4e jrg., nr. 26.

34. Opheldering daaromtrent geeft een artikel van zijn hand over bevindelijk preken in *De Weeker*, 18^e jrg. nr. 30. 'Natuurlijk zou zelfs Paulus in een tijd als de tegenwoordige niet aan de critiek zijn ontkomen, welke den een doet zeggen dat de prediking te onderwerpelijk, en den ander dat zij te voorwerpelijk is. Wie Christus predikt, die predikt het Woord, en wie het Woord predikt, die predikt het evangelie, waar Christus middenpunt en hoofdinhoud van is'.